Ενεργειακή κρίση, ενεργειακή ασφάλεια και ελληνική οικονομία

Η παρουσίαση συνθέτει τρεις οπτικές της ενεργειακής συγκυρίας, την πορεία των τιμών ενέργειας τον χειμώνα 2026–2027 και μεσοπρόθεσμα, τις αντοχές και τις ευπάθειες της ελληνικής οικονομίας απέναντι σε ένα παρατεταμένο ενεργειακό σοκ και τη νέα ενεργειακή τοποθέτηση της χώρας ως πιθανή πηγή αναπτυξιακού οφέλους.

Α. Η αιχμή του χειμώνα και η πορεία των τιμών

Η αγορά πετρελαίου εισέρχεται στον χειμώνα με έντονη ανοδική πίεση. Στο βασικό σενάριο της Oxford Economics η τιμή του Brent αυξάνεται από 96,3 δολάρια ανά βαρέλι το Γ΄ τρίμηνο του 2026 σε 118,0 δολάρια το Δ΄ τρίμηνο (+22,5%), καθώς η διαταραχή της προσφοράς συνεχίζεται. Σε σενάριο κλιμάκωσης του πολέμου στο Ιράν η τιμή φθάνει τα 140,2 δολάρια, ενώ σε σενάριο παρατεταμένου κλεισίματος των Στενών του Ορμούζ η αρχική άνοδος είναι μικρότερη, αλλά οι τιμές παραμένουν υψηλές για μεγαλύτερο διάστημα (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1. Τιμή αργού Brent ανά σενάριο, 2024–2031

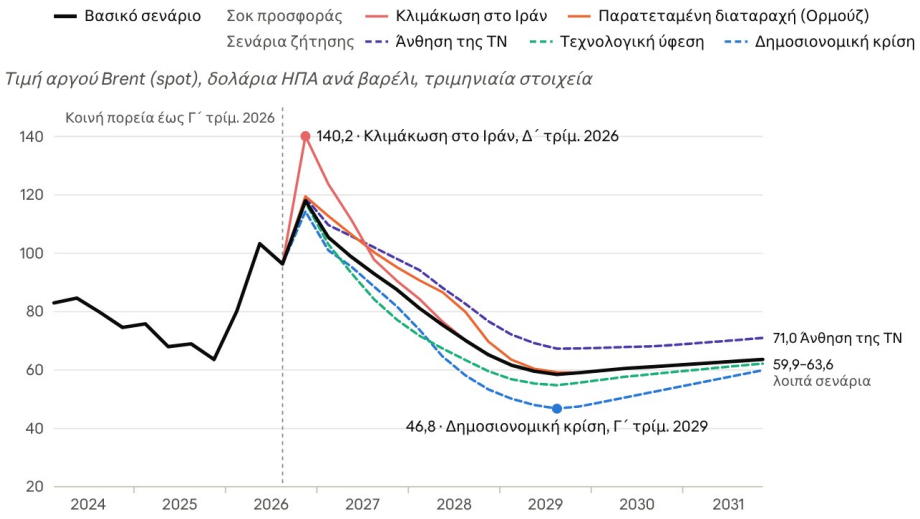

Πηγή: Ίδια επεξεργασία με βάση στοιχεία της Oxford Economics (2026)

Η αιχμή, ωστόσο, έχει κυρίως προσωρινό χαρακτήρα. Σε όλα τα σενάρια ο μέσος όρος του 2028 είναι 14–37% χαμηλότερος από εκείνον του 2026, ενώ στο βασικό σενάριο ο μέσος όρος του 2029 (59,7 δολάρια) είναι σχεδόν το μισό της αιχμής. Οι γεωπολιτικές εξελίξεις καθορίζουν κυρίως το ύψος της βραχυπρόθεσμης αιχμής, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας καθορίζει το επίπεδο στο οποίο σταθεροποιείται η τιμή. Έως το Α΄ εξάμηνο του 2027 ο κίνδυνος είναι ανοδικός, ενώ μετά το 2028 γίνεται αμφίπλευρος, ανάλογα με το αν η τεχνητή νοημοσύνη θα επιταχύνει την παγκόσμια οικονομία ή μια δημοσιονομική κρίση θα την επιβραδύνει.

Για την Ελλάδα, που εισάγει σχεδόν το σύνολο του πετρελαίου που καταναλώνει, τα επόμενα δύο έως τρία τρίμηνα αποτελούν τον κύριο κίνδυνο για τον πληθωρισμό, το κόστος παραγωγής και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η εξομάλυνση μέσα στο 2027–2028 είναι ρεαλιστική, όχι όμως και η επιστροφή σε περιβάλλον χαμηλής αβεβαιότητας, αφού το εύρος μεταξύ των σεναρίων αντιστοιχεί ακόμη το 2031 σε περίπου 20% της τιμής του βασικού σεναρίου.

Β. Οι αντοχές και οι ευπάθειες της ελληνικής οικονομίας

Οι πρόσφατες εκθέσεις του ΔΝΤ δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει αποκτήσει μεγαλύτερη δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική ανθεκτικότητα, χωρίς αντίστοιχη παραγωγική και εξωτερική ανθεκτικότητα (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της Ελλάδας, 2026–2027

Δείκτης	2026	2027	Προσχέδιο 2027
Πραγματική αύξηση ΑΕΠ	1,8%	1,8%	2,3%
Πληθωρισμός	4,2%	3,6%	2,6%
Ανεργία	8,0%	7,6%	–
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	−6,6%	−5,9%	–

Πηγή: ΔΝΤ, World Economic Outlook (Οκτώβριος 2026) και Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2027
Σημείωση: Η σύγκριση του πληθωρισμού γίνεται με την επιφύλαξη της στατιστικής βάσης των δεικτών

Η εικόνα για το 2027 δεν είναι εικόνα ύφεσης, αλλά συνδυασμός αναιμικότερης ανάπτυξης από εκείνη του προσχεδίου και επίμονων πιέσεων στο κόστος διαβίωσης. Ο μηχανισμός μετάδοσης είναι γνωστός. Η ακριβότερη εισαγόμενη ενέργεια αυξάνει το κόστος παραγωγής και τον πληθωρισμό, περιορίζει την πραγματική αγοραστική δύναμη και εξασθενεί την κατανάλωση και τις επενδύσεις, ενώ μια ταυτόχρονη άνοδος των αποδόσεων των ομολόγων εντείνει το πλήγμα. Το δυσμενές σενάριο του ΔΝΤ, με ανάπτυξη περίπου 1,25% και πληθωρισμό κοντά στο 5% για το 2026, δείχνει την κατεύθυνση του κινδύνου. Ο στασιμοπληθωρισμός είναι επομένως υπαρκτός κίνδυνος, όχι όμως το βασικό σενάριο.

Η σημαντικότερη ευπάθεια είναι το εξωτερικό ισοζύγιο, καθώς η εισαγωγική εξάρτηση αφορά και ενδιάμεσα και κεφαλαιουχικά αγαθά. Ενδεικτικά, κάθε πρόσθετο ετήσιο καθαρό κόστος ενέργειας ύψους 1 δισ. ευρώ επιβαρύνει το ισοζύγιο κατά περίπου 0,37 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ του 2027. Η αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους, που προβλέπεται στο 130,1% του ΑΕΠ το 2027 με πρωτογενές πλεόνασμα 3,0%, δεν αρκεί από μόνη της για να μειωθεί η εξωτερική χρηματοδοτική εξάρτηση της χώρας.

Ο δημοσιονομικός χώρος είναι επίσης περιορισμένος, καθώς το ευρωπαϊκό πλαίσιο αξιολογεί πρωτίστως την εγκεκριμένη πορεία των καθαρών δαπανών (αύξηση 3,1% το 2027) και, σύμφωνα με δημοσιεύματα της 8ης Οκτωβρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέρριψε αιτήματα Ελλάδας και Ιταλίας για πρόσθετη ενεργειακή ευελιξία. Η ορθότερη απάντηση είναι οι προσωρινές και στοχευμένες ενισχύσεις των ευάλωτων νοικοκυριών αντί για καθολικές επιδοτήσεις τιμών. Οι τράπεζες είναι ανθεκτικές, όμως λόγω της υψηλής συγκέντρωσης των επιχειρηματικών ανοιγμάτων η πιθανότερη εκδήλωση πίεσης είναι η σταδιακή επιδείνωση της πιστωτικής ποιότητας και όχι μια άμεση συστημική κρίση.

Γ. Η νέα ενεργειακή τοποθέτηση της Ελλάδας και το αναπτυξιακό ερώτημα

Απέναντι σε αυτές τις ευπάθειες, η Ελλάδα επιδιώκει να μετατραπεί από χώρα κυρίως εισαγωγής και κατανάλωσης ενέργειας σε περιφερειακό κόμβο εισόδου, μεταφοράς, μεταποίησης και ενδεχομένως παραγωγής ενεργειακών πόρων. Η νέα τοποθέτηση στηρίζεται σε τέσσερις αλληλοσυμπληρούμενους πυλώνες.

1. **Ο Κάθετος Διάδρομος φυσικού αερίου.** Μέσω της Ρεβυθούσας, της Αλεξανδρούπολης και των διασυνδεδεμένων αγωγών, το εισαγόμενο LNG μπορεί να διοχετεύεται προς Βουλγαρία,

Ρουμανία, Μολδαβία και Ουκρανία. Οι χρεώσεις μεταφοράς του Μαρτίου 2026 ενισχύουν τις προοπτικές, χωρίς να εξασφαλίζουν από μόνες τους υψηλούς όγκους.

2. **Τα πιθανά εγχώρια κοιτάσματα.** Οι έρευνες στο Ιόνιο και νοτίως της Κρήτης, με τη Chevron και την ExxonMobil, συνιστούν δυνητικό και όχι ήδη διαμορφωμένο πλεονέκτημα. Υπάρχει εδώ ένα κρίσιμο trade-off, καθώς όσο διατηρούνται οι υψηλές τιμές και η αργή πράσινη μετάβαση, τόσο πιο «συμφέρουσες» γίνονται οι γεωτρήσεις μεγάλου βάθους.
3. **Η υφιστάμενη δυναμικότητα διύλισης.** Τα τέσσερα μεγάλα, εξαγωγικά προσανατολισμένα διυλιστήρια παράγουν ήδη προστιθέμενη αξία, εξαγωγές και γεωοικονομική επιρροή στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.
4. **Η γεωστρατηγική θέση.** Η χώρα συνδέει την Ανατολική Μεσόγειο με την ευρωπαϊκή αγορά και συνεργάζεται με Ισραήλ, Κύπρο, Αίγυπτο και ΗΠΑ, ενώ ο Great Sea Interconnector αντιμετωπίζει ακόμη καθυστερήσεις και γεωπολιτικές δυσκολίες.

Οι πυλώνες αυτοί προσδίδουν στην Ελλάδα σημασία για την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης μεγαλύτερη από εκείνη που αντιστοιχεί στο μέγεθος της οικονομίας της. Η γεωστρατηγική αναβάθμιση, όμως, δεν συνεπάγεται αυτομάτως χαμηλότερες εγχώριες τιμές, μεγαλύτερα δημόσια έσοδα ή υψηλότερη ανάπτυξη. Αυτά εξαρτώνται από την αξιοποίηση των υποδομών, την ανταγωνιστικότητα, το κόστος μεταφοράς και την εγχώρια προστιθέμενη αξία, ενώ η ενεργειακή μετάβαση περιορίζει τον ορίζοντα ορισμένων επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα.

Στο σημείο αυτό συναντώνται οι δύο αναλύσεις. Η νέα τοποθέτηση αποκτά αναπτυξιακό περιεχόμενο μόνο εάν μειώσει την καθαρή ενεργειακή εξάρτηση και τις εισαγωγικές διαρροές της ανάπτυξης. Αυτό προϋποθέτει προσωρινή και στοχευμένη στήριξη της αγοραστικής δύναμης, μόνιμη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης μέσω ΑΠΕ, αποθήκευσης, δικτύων και εξοικονόμησης, αναβάθμιση της παραγωγικής και εξαγωγικής βάσης και προστασία των παραγωγικών δημόσιων επενδύσεων. Το αποτέλεσμα θα κριθεί παράλληλα σε τρεις διαστάσεις, την οικονομική απόδοση, τη γεωπολιτική ισχύ και την ενεργειακή ασφάλεια.

Καταληκτική τοποθέτηση

Για το 2027 η ενέργεια αποτελεί για την ελληνική οικονομία περισσότερο κίνδυνο παρά ευκαιρία, επειδή η αιχμή των τιμών συμπίπτει με υψηλό εξωτερικό έλλειμμα και περιορισμένο δημοσιονομικό χώρο. Η ευκαιρία είναι μεσοπρόθεσμη. Η αποκλιμάκωση των τιμών μετά το 2028 και η νέα ενεργειακή τοποθέτηση της χώρας μπορούν να λειτουργήσουν αναπτυξιακά, υπό την προϋπόθεση ότι η δημοσιονομική σταθερότητα και η γεωστρατηγική αναβάθμιση θα μετατραπούν σε παραγωγικότητα, ισχυρότερα πραγματικά εισοδήματα και μικρότερη εξωτερική εξάρτηση.

Π.Ε. Πετράκης, Ομ. Καθηγητής ΕΚΠΑ, 11/11/2026
Οι απόψεις που διατυπώνονται δεν αποτελούν απόψεις του ΚΕΠΕ